

FŐVÁROSI ÍTÉLTÁBLA POLGÁRI KOLLÉGIUMA

Kollégiumi vélemény¹

A rendkívüli munkateljesítmény értékelése a baleseti járadék megállapítása során

I.

A Ptk. 356. § (3) bekezdésében a jelentős testi fogyatékoság és rendkívüli munkateljesítmény kifejezésekkel körülírt tényállási elemek vizsgálata során azt kell feltárni, hogy a károsultnak a balesetre visszavezethető testi fogyatékosága, megváltozott személyi adottságai, valamint az általa ténylegesen betöltött munkakör, illetőleg a konkrét munkafeladatok alapulvételével a baleset utáni jövedelmének eléréséhez mennyiben van szüksége rendkívüli munkateljesítményre. Ez akkor állapítható meg, ha a munkáját csak erejének olyan rendkívüli megfeszítésével tudja ellátni, amely a Ptk. 4. § (4) bekezdésére, valamint a Ptk. 340. § (1) bekezdésére figyelemmel az adott helyzetben általában már nem elvárható. Jelentős testi fogyatékoságként nemcsak fizikai sérülések, hanem a pszichés egészségromlás is értékelhető.

II.

A Ptk. 356. § (3) bekezdése közvetlenül nem a baleseti járadék jogalapjára vagy feltételeire, hanem a járadék alapjául szolgáló keresetvesztés számításának módjára, ezen belül a baleset utáni jövedelem figyelembe vehető összegének meghatározására tartalmaz rendelkezéseket. A rendkívüli munkateljesítmény önállóan nem lehet alapja a járadékgigénynek, csak a kártérítésre vonatkozó más rendelkezésekkel együtt alkalmazható.

III.

A Ptk. 356. § (1) bekezdésének valamint (3) bekezdésének együttes alkalmazásából következik, hogy a rendkívüli munkateljesítményből származó speciális jogkövetkezmények levonásához mind az (1) bekezdésben mind a (3) bekezdésben meghatározott feltételeknek fenn kell állniuk. A baleset előtti és utáni jövedelem közötti különbség vizsgálata során e feltételek fennállása akkor is megállapítható, ha a keresetkülönbség csak a rendkívüli munkateljesítménnyel elért jövedelem figyelmen kívül hagyásával mutatható ki.

¹ A Fővárosi Ítéltábla Polgári Kollégiuma 1/2011. (III.28.) számú határozatával elfogadva.

IV.

A munkaképesség csökkenés az egészségkárosodásnak a szervezet egészére gyakorolt hatását kifejező absztrakt fogalom. Ezzel szemben a rendkívüli munkateljesítmény olyan konkrét ténybeli kérdés, mely értelemszerűen csak akkor vizsgálható, ha a károsult ténylegesen munkát végez. A két fogalom százalékos mértékben automatikusan nem igazodik egymáshoz és nem feltétlenül fedi egymást. Értékelésük olyan szakkérdés, amelyhez nem mellőzhető orvos szakértői vélemény beszerzése.

V.

A rendkívüli munkateljesítményhez fűződő járadék-következmények meghatározása során a baleset utáni jövedelem körében csak a tényleges munkavégzéssel közvetlenül összefüggésben álló jövedelem-elemek vehetők figyelembe. Nem tartoznak ide azok a jövedelem-elemek, melyek a munkavégzéstől függetlenek, így megszerzésükhöz rendkívüli munkateljesítményre nincs szükség. A baleset utáni átlagkereset számításánál a táppénzes időszakokat ugyancsak figyelmen kívül kell hagyni, mert ez alatt a károsult nem végez munkát, így rendkívüli munkateljesítményt sem fejt ki. A járadékalapot csökkenteni kell a társadalombiztosítási járulékkal, nem vonható azonban le abból a személyi jövedelemadó.

I n d o k o l á s

A károsultak által a balesetet követően kifejtett rendkívüli munkateljesítményre alapított kártérítési igényekkel kapcsolatban az utóbbi években sajátos tendenciaként jelentkezett, hogy ezen a ténybeli alapon önálló, ún. "erőmegfeszítési járadék" megfizetése iránt terjesztettek elő kereseteket, amelyeket a bíróságok gyakran megítéltek a részükre. Jellemző volt, hogy erre akár keresetvesztés nélkül, a baleset előttit meghaladó jövedelem mellett is sor kerülhetett, mértéke pedig a baleset utáni jövedelemnek a rokkantság fokával megegyező százalékában került meghatározásra. Ez a gyakorlat azonban nem áll összhangban a Ptk. 356. § (1) és (3) bekezdéseiben foglalt rendelkezésekkel.

A rendkívüli munkateljesítményből származó jogkövetkezmények meghatározása során a jogalkotó abból az általános polgári jogi illetőleg kártérítési jogi alapelvből indult ki, miszerint a kár elhárítása vagy csökkentése érdekében maga a károsult is úgy köteles eljárni, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. (Ptk. 4. § (4) bekezdése és a Ptk. 340. § (1) bekezdése) A Ptk. 356. § (3) bekezdésének a megalkotásával kiemelte azonban ebből a körből a károsult azon erőfeszítéseit, amelyek az általában elvárható kereteket túllépő, rendkívüli munkateljesítményként értékelhetők. Ezekhez olyan jogkövetkezményeket fűzött, melyek megakadályozzák, hogy a belőlük származó előnyöket a kár okozója élvezhesse.

Ennek megvalósítása során a Ptk. 356. § (3) bekezdésében rögzített szabályokat a kártérítés módjára és mértékére vonatkozó, a Ptk. XXXI. fejeztében foglalt intézményrendszer szerves részeként határozta meg. E rendszer központi eleme, hogy a károkozó – elsősorban a károsult vagyonában bekövetkezett értékcsökkenés pénzbeli kiegyenlítése útján – köteles

olyan helyzetet teremteni, mintha a kár be sem következett volna. (Ptk. 355. § (1)–(2) és (4) bekezdései) E kötelezettségének – a jövőben bizonyosan bekövetkező, rendszeresen visszatérő, továbbá viszonylag hosszabb időre előre meghatározható mértékű károsodások tekintetében – járadék formájában köteles eleget tenni. (Ptk. 355. § (3) bekezdése) E kártérítési módnak egy speciális körét alkotják a munkaképesség csökkenése alapján igényelhető jövedelmet pótló járadékok. (Ptk. 356. § (1) bekezdése) Az erre való jogosultságot a jogalkotó kettős feltételhez köti: kára ilyen formában történő megtérítését az igényelheti, akinek egyrészt munkaképessége baleset folytán csökkent, másrészt emiatt a baleset utáni jövedelme nem éri el a baleset előtti keresetét. Technikailag ebbe a kettős feltételbe ágyazza bele és annak második eleméhez – a baleset előtti és utáni jövedelem közötti különözethez – kapcsolja hozzá a jogalkotó a rendkívüli munkateljesítményből eredő jogkövetkezményt. A Ptk. 356. § (3) bekezdése ugyanis azt mondja ki, hogy e különözet kiszámítása során a rendkívüli munkateljesítménnyel elért jövedelmet figyelmen kívül kell hagyni.

Ebből a technikai megoldásból okszerűen következik a szabályozás azon sajátos vonása, miszerint a rendkívüli munkateljesítmény ténye nem vált ki önálló jogkövetkezményeket, hanem a Ptk. 356. § (1) bekezdésében meghatározott feltételrendszer keretében, a baleset előtti és utáni jövedelem közötti különözet számítására vonatkozóan fejt ki hatását.

A Ptk. 356. § (1) bekezdésének valamint (3) bekezdésének a most vizsgált szoros összefüggéséből és együtt-funkcionálásából következik az is, hogy a rendkívüli munkateljesítményből származó speciális jogkövetkezmények levonásához mind a Ptk. 356. § (1) bekezdésében mind pedig a (3) bekezdésében meghatározott feltételeknek együttesen kell fennállniuk. Rögzíthető továbbá az is, hogy az (1) bekezdésben meghatározott bármelyik tényállási elemnek a hiánya magakadályozhatja az arra utaló (3) bekezdésnek az alkalmazását. Ahol ugyanis hiányzik akár a baleseti eredetű munkaképesség csökkenés, akár a baleset előtti és utáni kereset közötti különözet, ott nem keletkezhet olyan járadékigény, amelynek számítása során a rendkívüli munkateljesítmény figyelembe vehető volna. Ugyanakkor megállapítható a baleset előtti és utáni kereset közötti különözet akkor is, ha csak a rendkívüli munkateljesítménnyel elért jövedelem figyelmen kívül hagyásával mutatható ki különöz.

Az előzőek szerint meghatározott feltételek esetleges hiányával azonban nem merül ki a rendkívüli munkateljesítmény jogi értékelésének a lehetősége. Nincs akadálya ugyanis annak, hogy a bíróság a rendkívüli munkateljesítményt – annak a károsult mindennapi életvitelére és életminőségére gyakorolt hatása miatt – a nem vagyoni kártérítés összegének meghatározásánál értékelje. A mindennapi létfenntartás érdekében huzamos időn keresztül és napi rendszerességgel kifejtett rendkívüli munkateljesítmény ugyanis az életminőség olyan hátrányos változását is előidézheti, amely elvezethet a nem vagyoni kártérítés jogkövetkezményéhez.

A rendkívüli munkateljesítményből eredő jogkövetkezmény számára mozgásteret biztosító járadékigény egyik feltétele a balesetből eredő munkaképesség csökkenés, amely mind az orvos szakértői, mind pedig az ítélezési gyakorlatban a szervezet egészének sérülésmentes működéséhez viszonyított százalékos mértékkel jellemezhető. Ez egy absztrakt viszonyszám, amelyben nem fejeződik ki, hogy mögötte a károsult mely testrészének vagy képességének a sérülése húzódik meg. Ezért szükségképpen nem tartalmazhat adatot arra

nézve sem, hogy e sérülések milyen munkafeladatok elvégzése során, milyen erőfelfejtés mellett és milyen mértékben ellensúlyozhatók. Ez utóbbi ugyanis már egy olyan konkrét ténybeli kérdés, amely szükségképpen minden esetben másképp alakul és ezért egyedi értékelést igényel. A munkaképesség csökkenés és a rendkívüli erőfelfejtés között mutatkozó, most vizsgált különbségekből okszerűen következik, hogy a kettő százalékos mértéke általában nem esik egybe, mert az előbbi az elszennvedett sérülésekhez igazodik és többnyire állandó, az utóbbi pedig a ténylegesen ellátott munkafeladatoktól függ, ezért munkafeladatonként szükségszerűen változik.

Ennek során pedig szinte minden esetben felmerülnek olyan speciális egészségügyi kérdések, amelyek csak orvos szakértői vélemény beszerzésével válaszolhatók meg. Az így lefolytatott bizonyítási eljárás adatai alapján a jelentős testi fogyatékoság és a rendkívüli munkateljesítmény tényállási elemeit a bíróság a Pp. 206. § (1) bekezdése szerint széles körben mérlegelheti.

A rendkívüli munkateljesítménynek a konkrét munkafeladatokkal fennálló és az előző bekezdésben vizsgált szoros összefüggéséből következik, miszerint az abból származó jogkövetkezményeknek alapvető feltétele a tényleges munkavégzés kifejtése, továbbá, hogy a járadék-következmények szempontjából csak az ezzel szoros összefüggésben álló jövedelem-elemek vehetők figyelembe. Azokat – a Legfelsőbb Bíróság 1/2006.(V.22.) számú PK véleménye alapján, az abban foglalt jogi levezetésnek megfelelően – csökkenteni kell a nyugdíj- és egészségbiztosítási járulékkal, valamint munkavállalói járulékkal (PK vélemény I. pontja), míg a személyi jövedelemadó szempontjából azok bruttósított összegéből kell kiindulni (PK vélemény II. pontja).

Kapcsolódó anyagok:

A rendkívüli munkateljesítmény értékelése a baleseti járadék megállapítása során

1.számú melléklet –

„A rendkívüli munkateljesítménnyel összefüggő szabályok a Polgári Törvénykönyvben”

2.számú melléklet